

سفیانی و آخر الزمان

بررسی شخصیت سفیانی

نویسنده:

سیده طاهره شفیعی دارابی

انتشارات رویش بهاری

(rooyeshebahari)

سرشناسه	: شفیعی دارابی، سیده طاهره، ۱۳۵۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: سفیانی و آخرالزمان: بررسی شخصیت سفیانی نویسنده سیده طاهره شفیعی دارابی.
مشخصات نشر	: کرج: رویش بهاری، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری	: ۹۸ص
شابک	: ۱ - ۱۲ - ۴۸۷۱ - ۶۲۲ - ۹۷۸.
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
موضوع	: سفیانی -- مهدویت -- انتظار
موضوع	: Mahdism -- Waiting -- Safyani
موضوع	: آخرالزمان (اسلام) -- احادیث
موضوع	: End of the world (Islam) -- Hadiths
رده‌بندی کنگره	: BP۲۲۴/۵
رده‌بندی دیوبی	: ۲۹۷/۴۶۲
شماره کتاب‌شناسی ملی	: ۹۷۸۵۰۱۹

سفیانی و آخرالزمان

عنوان: سفیانی و آخرالزمان - بررسی شخصیت سفیانی

نویسنده: سیده طاهره شفیعی دارابی

طراح جلد: گروه طراحی پلکان

ناشر: رویش بهاری

مدیرتولید: امیر حیدری

شابک: ۱ - ۱۲ - ۴۸۷۱ - ۶۲۲ - ۹۷۸.

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شناسه: ۱۴۸۷

۱۱۰۰۰۰ تومان

نوبت چاپ: اول تابستان ۱۴۰۳

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

تهران، خیابان انقلاب، پلاک ۱۲۷۸، واحد ۹ - تلفن: ۳۶۶۳۱۳۸۷ - همراه: ۰۹۳۹۸۱۰۵۹۹۳

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵.....	مطلع.....
۷.....	پیشگفتار.....
۹.....	مقدمه.....

فصل اول: مباحث مقدماتی

۱۵.....	سفیانی و آخرالزمان.....
۱۷.....	فتنه در لغت.....
۱۷.....	معنای اصطلاحی فتنه.....
۱۸.....	دیدگاه اندیشمندان نسبت به روایات سفیانی.....
۱۸.....	عدم صحت روایات.....
۱۹.....	بررسی نظریه.....
۱۹.....	عدم اعتبار سند.....
۲۰.....	عدم لزوم در جعل روایات سفیانی.....
۲۳.....	منطبق نبودن روایات سفیانی بر مدعیان سفیانی.....
۲۶.....	تردید در دیدگاه.....
۲۶.....	ارتباط ظهور سفیانی با دولت‌های عباسی و اموی و مروانی.....
۲۶.....	شباهت با سفیانی‌های تاریخ.....
۲۷.....	نقد نظریه.....
۲۷.....	انتخاب روایات خاص و بی‌توجهی به روایات معتبر.....
۲۸.....	عدم شواهد کافی بر تطبیق روایات سفیانی در طول تاریخ.....

۲۹	صحت روایات.....
۳۰	فراوانی روایات.....
۳۰	اعتبار منبع.....
۳۱	همت علمای بزرگ به نقل روایات سفیانی.....
۳۱	تعارض نداشتن جدی در روایات معتبر.....
۳۲	جایگاه نشانه خروج سفیانی از علائم حتمی.....

فصل دوم: ماهیت سفیانی

۴۰	نام سفیانی در روایات شیعی و اهل سنت.....
۴۰	نام سفیانی در روایات شیعی.....
۴۲	نام سفیانی در روایات اهل سنت.....
۴۴	نسب سفیانی.....
۴۵	صفات سفیانی.....
۴۵	صفات سفیانی از منظر شیعیان.....
۴۵	صفات سفیانی از منظر اهل سنت.....
۴۷	اخلاق سفیانی.....
۴۹	قیاس روایات سفیانی از منظر فریقین.....
۵۱	آیین سفیانی.....
۵۲	اسلام.....
۵۴	مسیحیت.....
۵۵	تظاهر به اسلام.....

فصل سوم: اقدامات و سرانجام سفیانی

۶۱	فتنه‌های عمومی.....
۶۲	فتنه‌های خاص.....
۶۲	پرچم اصبه و ابقع در روایات.....
۶۴	فتنه سفیانی.....
۶۸	پرچم‌های سه‌گانه در منابع اهل سنت.....

۶۹ بررسی سند روایات
۷۰ بررسی سند روایات اهل سنت
۷۰ بررسی محتوای روایات
۷۲ زمان خروج سفیانی
۷۴ قیام‌های هم زمان سفیانی
۷۴ هم زمانی سفیانی و یمانی
۷۵ قیام سفیانی پس از قیام مردی از صنعاء
۷۵ مصری و یمانی قبل از سفیانی
۷۵ هم زمانی سفیانی، یمانی، مروانی و شعیب بن صالح
۷۶ هم زمانی یمانی، سفیانی و خراسانی در یک سال و یک ماه و یک روز
۷۶ هم زمانی سفیانی و خراسانی
۷۷ هم زمانی سفیانی و قائم عجل‌الله تعالی فرجه الشریف
۷۸ مکان خروج سفیانی
۷۸ شام
۷۹ وادی یابس
۸۰ ناحیه‌ای در دمشق
۸۱ المغربی
۸۱ المندرون
۸۲ مقصود از شام
۸۲ مدت حکومت سفیانی
۸۳ سرانجام سفیانی
۸۴ خسف بیداء
۸۹ نتیجه
۹۱ منابع و مأخذ

مطلع

تجدید بنای رفیع تمدن اسلامی و بازیابی دوران طلایی شکوه و عظمت مسلمانان، بر بنیان اندیشه دانش پژوهانی است که طالبان علم و حاملان حلم و ساکنان سلم باشند و جلوه شکوه دانش و پرهیزگاری و بلند اختری را بر تارک افلاکی خویش ببینند و از سیاره آسمانی عقل و خرد تا کهکشان پر ستاره ولایت‌الله با درخشندگی، به پرواز درآیند. این حرکت، شدنی نیست مگر آن‌که ژرف‌اندیشانه و موشکافانه، ببینند و بیندیشند و دیگران را از ایده و اندیشه‌های پژوهشگرانه و نیت روح‌پرور خود، بهره‌مند نمایند.

دین مبین اسلام، علم و دانش را نور و جهل و نادانی را ظلمت می‌داند؛ ضمن اینکه تمامی آیات و روایاتی که با خطابات «یاایهالناس» و «یاایها الذین آمنوا» و دیگر واژه‌ها صادر شده‌اند به شهادت مفسرین آیات و روایات، عموماتی هستند که همه مکلفین اعم از زن و مرد را شامل‌اند. در همین راستای احساس تکلیف است که حوزه علمیه خواهران به برکت انقلاب اسلامی به رهبری امام خمینی(ره) و با تلاش مبقیانه حضرت امام خامنه‌ای ظلّه مد به بالندگی رسیده است.

تمام مدارس خواهران به ویژه مدرسه علمیه تخصصی ریحانه‌الرسول علیه‌السلام شهرستان جویبار با بیش از ۱۸ سال سابقه علمی آموزشی، سه مقطع سطح دو و سه و چهار، افتخار شاگردی مکتب امام صادق علیه‌السلام را دارند با اشتیاق به معارف قرآن و آموزه‌های اهل بیت علیهم‌السلام و ادای تکلیف به محضر رب‌العالمین، به صحنه جهاد تبیین آمده‌اند تا با تبدیل پایان‌نامه‌های برتر به کتاب، در نشر معارف الهی سهیم و شریک باشند؛ اگر چه اقرار دارند که این آثار، قطراتی از اقیانوس معارف الهی است که چه بسا آنچنان تاثیرگذار باشد که هر قطره از آن دشتی کویر از جهل را آباد کند. پروردگارا! توفیقی عنایت فرما تا با عمل به معارف الهی، جامعه‌ای سالم، پر طراوت، با نشاط و امام زمانی علیه‌السلام داشته باشیم.

و من الله التوفیق

مجتمع تخصصی ریحانه‌الرسول علیه‌السلام جویبار

پیشگفتار

طبق روایات فتنه‌هایی در عصر نزدیک به ظهور و در آستانه‌ی ظهور وجود دارد که یا از مدتی قبل شکل گرفته‌اند و تا زمان ظهور ادامه دارند یا آغاز شکل‌گیری آنها در آستانه‌ی ظهور است. مهم‌ترین این فتنه‌ها، فتنه اعتقادی، فتنه دجال، فتنه اختلاف در شیعه، فتنه سفیانی و فتنه صیحه شیطانی است. خروج سفیانی از علائم ظهور مهدی موعود عجله تعالی فرجه است که روایات پرشمار مربوط به آن در مصادر روایی فریقین یافت می‌شوند. با این حال در این روایات تعارضات متعددی مانند اختلاف در نام، نسب، هویت سفیانی و زمان و مکان خروج او و نیز افعال منتسب به وی به چشم می‌خورد. عدم اتصال به معصوم و تردید در وثاقت برخی روایان را نیز نباید نادیده گرفت. از آنجا که برخی روایات صحیح‌السند در منابع روایی معتبر شیعی، خروج سفیانی را از نشانه‌های حتمی ظهور دانسته‌اند، لذا لازم است با توجه به اهمیت معرفت مهدوی و ضرورت زدودن غبارهای تردید از روایات مربوط به آن، به بررسی این اخبار و دیدگاه‌های ناظر بر آن بپردازیم. پژوهش پیش رو با هدف نهادینه‌سازی رویکرد کیفی به موضوع علائم ظهور، مهم‌ترین نظریه‌ها را در تبیین روایات سفیانی بیان می‌کند. خروج سفیانی یکی از وقایع قطعی در آخرالزمان است که روایات فریقین به آن تصریح کرده‌اند. برای سفیانی نام‌هایی چون حرب، عثمان، عنبسه در روایات شیعی و عبدالله، از هر بن کلبیه و معاویه بن عنبسه در روایات اهل سنت آمده است. نسب او به ابوسفیان بر می‌گردد. محل خروج او سرزمین شام است. زمان خروج سفیانی در ماه رجب و هم‌زمان با خروج یمانی، خراسانی و حضرت قائم عجله تعالی فرجه است.

مقدمه

در کتاب‌های مقدس ادیان آسمانی به منجی آخرالزمان تصریح شده است که طبق روایات اسلامی، آخرین امام از اهل بیت رسول خدا ﷺ است که وعده‌ی ظهورش داده شده و منجی آخرالزمان خواهد بود. اما بر اساس احادیث اسلامی شیعه و اهل تسنن، قبل از قیام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه علامت‌هایی اتفاق خواهد افتاد که برخی از این نشانه‌ها حتمی هستند.

یکی از علائم ظهور که در احادیث فراوانی بدان اشاره شده، «خروج سفیانی» است که تنها در منابع دست اول شیعه، ۸۲ حدیث با موضوع سفیانی یافت می‌شود؛ افزون بر این که روایات سفیانی در منابع اهل سنت بیش از این تعداد است و تنها نعیم بن حماد در کتاب الفتن، ۹۸ حدیث ذکر کرده است. درباره‌ی موضوع سفیانی که از علائم ظهور است، کتاب‌های تحلیلی متعددی نوشته شده است؛ از جمله کتاب «سفیانی از ظهور تا افول»، نوشته‌ی نصرت‌الله آیتی، کتاب «سفیانی و نشانه‌های ظهور»، نوشته‌ی محمد فقیه و «سفیانی» نوشته‌ی نجم‌الدین طبرسی. بدیهی است از آنجا که بیان همه‌ی جزئیات در آموزه‌ی مهدویت ممکن نیست؛ پیامبر صلی‌الله و امامان معصوم علیهم‌السلام توجه خود را به مؤلفه‌های حساس و راهبردی در تبیین مهدویت معطوف کرده‌اند. منظور از «نقاط راهبردی و حساس»، مؤلفه‌هایی هستند که انحراف و اشتباه در آنها موجب صدمات سنگین و بیان آنها موجب کارایی بیشتر می‌شود.

البته ائمه علیهم‌السلام افزون بر ورود به مباحثی که به مبانی اصلی اندیشه‌ی مهدویت مرتبط است، مانند مسائل مرتبط به غیبت و حکومت جهانی، در شناسایی، استخراج و رصد موضوعات مهدوی به نحوی اقدام می‌کردند که اعلام نظر در آن زمینه و تحقق نوعی ممیزه فکری، به گونه‌ای با مقاصد اصلی اندیشه مهدویت مرتبط باشد و از ورود به مباحثی که نتیجه عینی و عملی مشخصی نداشت، پرهیز می‌کردند.

ظاهراً تردیدها درباره‌ی سفیانی موضوعی تازه نبوده و از زمان حضور ائمه علیهم‌السلام یکی از مباحث مورد سؤال اصحاب بوده است. چنان که در ادامه ملاحظه خواهد شد،

راوی ضمن سؤال از امام جواد علیه السلام احتمال بداء را مطرح نموده است که این مسئله گواه بر انتظار خروج سفیانی در آن دوره می‌باشد.

در برخی از مصادر روایی اهل سنت، موضوع سفیانی، بیشتر به صورت داستانی پیوسته طرح شده و به تفصیل درباره‌ی جنگ‌های او با مردم مناطق مختلف سخن رفته است؛ چنان‌که اگر روایات به صورت مستقل گزارش شوند، ارتباط آنها با سفیانی چندان روشن نیست؛ به خصوص آنکه در بسیاری از آنها، نام سفیانی وجود ندارد.^۱ اما در مصادر روایی شیعی، غالباً به اجمال درباره او سخن گفته شده و حتمی بودن خروج وی و برخی ویژگی‌هایش بیان شده است.^۲ همین گوناگونی، دیدگاه‌های متفاوتی را درباره خروج سفیانی به وجود آورده است. بر این اساس، در کتاب حاضر بر آنیم ضمن بیان کلیاتی درباره‌ی هویت سفیانی و ویژگی‌های روایات مربوط به او، به تحلیل انتقادی دیدگاه‌های موجود درباره‌ی روایات خروج سفیانی پرداخته و دیدگاه برگزیده را با طرح ادله و قرائن ارائه نماییم.

درباره‌ی ضرورت این بحث هم باید گفت که اولاً بحث جامع و مبسوطی پیرامون دین سفیانی در روایات فریقین ارائه نشده و مباحث پراکنده و در مواردی غیر متقن ارائه می‌شود. در نتیجه ضرورت دارد که به صورت جامع دین سفیانی در روایات فریقین بررسی شود. همچنین دین و عقیده سرچشمه اعمال و رفتار انسان بوده و سبب انجام یک سری اعمال می‌شود به عبارت دیگر دین و اعتقاد به آن به یک سری مسائلی امر می‌کند و از یک سری مسائل نهی می‌کند. با توجه به اتفاقات آخرالزمانی سفیانی و خونریزی‌ها از جانب او، ضرورت دارد که مشخص شود این شخص به چه دینی اعتقاد دارد. و اگر منتظران حضرت مهدی علیه السلام و ویژگی‌های سفیانی، به ویژه جنبه‌ی اعتقادی و دینی او را نشانساند ممکن است فریب ظاهر دین‌دارانه‌ی او را بخورند و به یاری او بروند و در مقابل امام زمان علیه السلام

^۱ مصطفی، صادقی، تحلیل تاریخی نشانه‌های ظهور، قم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۸۹، ص ۱۶۲.

^۲ برای نمونه رک: محمد بن یعقوب، کلینی، الکافی، ج ۸، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۴۰۷، ص ۲۷۴.

شمشیر بکشند؛ چراکه برخی روایات، چهره‌ی او را دین‌دار، در محراب مسجد اموی و علامت سجده در پیشانی معرفی کرده‌اند.

درباره‌ی پیشینه‌ی بحث، از سفیانی کتاب‌های متعددی تدوین شده است از نصرت‌الله آیتی، مهدی همتی، محمد فقیه، سید حیدر حسنی، نجم‌الدین طبسی، محمد یوسفی؛ و نیز مقالاتی از رضا مهدیان‌فر، عبدالهادی فقهی زاده، مصطفی صادقی، محمد باقر ملکیان، امیرحسین عرفان، مرضیه جولائی فروشایی، جعفری پور؛ لکن هیچ‌کدام از آثار فوق، در خصوص دین سفیانی، بحث چندانی نکرده‌اند.

پایان‌نامه‌های زیر نیز با عنوان «بررسی تحلیلی نشانه‌های حتمی الوقوع ظهور امام مهدی عج در روایات، دانشگاه اصفهان، ارشد، ۱۳۹۱، مرتضی خوشنویس زاده»، «بررسی تطبیقی روایات سفیانی و نفس زکیه در منابع فریقین، دانشکده اصول‌الدین قم، ارشد، ۱۳۸۵، محمدحسن شاطری احمدآبادی» و «بررسی تطبیقی روایات نشانه‌های ظهور در الغیبه نعمانی و الفتن نعیم بن حماد، جامعه‌ی المصطفی، ارشد، ۱۳۹۷، محمدقاسم» تدوین شده است.